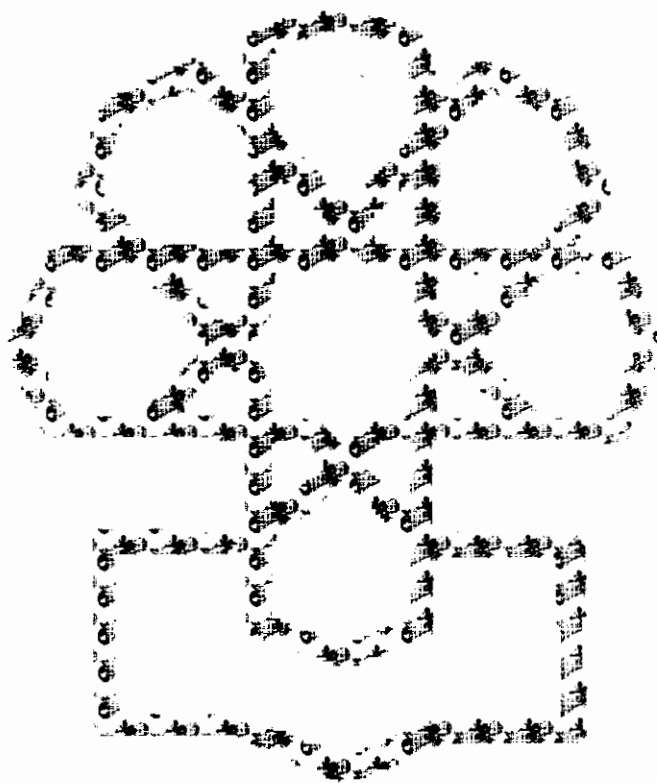

۹۰۱۹

پیش بینی تحولات عرضه و تقاضا قیمت نفت خام در سال ۱۹۹۹

درباره لایحه بودجه ۱۳۷۸ گزارش شماره (۱۲)

معاونت پژوهشی
دی ۱۳۷۷

کار: دفتر زیربنایی

کد گزارش: ۱۸۰۴۰۱۴

مرکز پژوهش
کتابخانه
شماره ۱۰۱۳۶
تاریخ ۱۳۷۷/۱۰/۲۱

* قیمت‌های نفت از ابتدای سال ۱۹۹۸ میلادی به شدت روند نزولی به خود گرفت که از عمده‌ترین دلایل آن می‌توان بالا بودن سطح ذخیره‌سازی - وخامت اوضاع اقتصادی جهان - عرضه مازاد بر تقاضای نفت، افزایش عرضه عراق تا سطح ۵/۲ میلیارد بشکه (با قیمت نفت ۱۰ دلار تا سقف ۲,۸۰۰ هزار بشکه در روز) - آب و هوای معتدل را نام برد.

* سال ۱۹۹۹ زمانی آغاز می‌شود که بازار نفت کلیه عوامل تأثیرگذار منفی در سال ۱۹۹۸ را به همراه دارد. لذا بازار جهانی نفت در شرایطی قرار گرفته که امکان پیش‌بینی قیمت بسیار دشوار است.

* بررسی وضعیت اقتصادی جهان و عرضه تقاضای جهانی به عنوان عوامل بنیادین بازار همگی حاکی از تعدیلات در مقدار برآوردهای قبلی به سمت کاهش را نشان می‌دهد.

* عملیات نظامی اخیر آمریکا بر علیه عراق نشان داد که حتی شرایط جنگی برای ظرفیت ۲-۳ میلیون بشکه در روز نیز نتوانسته است قیمت‌های نفت را افزایش دهد. * اظهار نظرهای گوناگون در مورد آینده قیمت نفت که توسط برخی از مؤسسات و مقامات رسمی کشورهای مختلف انجام شد. حاکی است که ونزوئلا قیمت نفت را در بودجه سال ۱۹۹۹، ۱۰ دلار، عمان ۱۰ دلار، مکزیک ۹ دلار و الجزایر ۱۲ دلار در نظر گرفت (مرغوبیت نفت الجزایر حتی از نفت خام برنت نیز بالاتر است).

* تنها روزنه بهبودی قیمت‌ها هماهنگی و وحدت حتی المقدور در مدیریت اوپک از یک طرف و همچنین نقش چرخه پولی درآمدهای نفتی کشورهای عضو اوپک در ارتقای رشد اقتصادی کشورهای صنعتی می‌باشد.

* با توجه به مطالب فوق در حال حاضر به طور کلی سه نظریه در مورد قیمت جهانی نفت، در سطوح کارشناسی وجود دارد. نظریه اول، احتمال بهبود قیمت‌ها را نوید می‌دهد. نظریه دوم، شرایط بازار نفت در سال آینده را کماکان همانند شرایط کنونی می‌داند و نظریه سوم احتمال کاهش بیشتر قیمت‌ها را محتمل می‌داند. *

* در این گزارش پس از بررسی اوضاع اقتصادی جهان، عرضه و تقاضای جهانی

نفت، تقاضای اوپک و بررسی دیگر عوامل مؤثر بر بازار، اظهار نظر مقامات رسمی برخی از کشورهای تولیدکننده در خصوص لحاظ نمودن قیمت نفت در بودجه سالانه برای پیش بینی قیمت نفت در لایحه بودجه سال ۱۳۷۸، نظریه دوم مطرح در بازار نفت انتخاب شده و قیمت در سال ۱۹۹۹ میلادی در حدود ۹-۱۰ دلار در هر بشکه پیشنهاد گردید. با توجه به این که در شرایط فعلی به ویژه بعد از حمله امریکا به عراق و همچنین نظریه متفاوت اعضای اوپک درباره کاهش تولید بازار نفت نوید افزایش قیمت را نمی دهد اعلام قیمت فوق الذکر را می توان تا حدی خوشبینانه دانست.

تحولات قیمت در سال ۱۹۹۸ میلادی

قیمت‌های نفت خام از ابتدای سال ۱۹۹۸ میلادی به شدت شروع به کاهش نمود، به صورتی که قیمت نفت خام سید اوپیک از ۱۴/۴۲ دلار در بشکه در ژانویه سال ۱۹۹۸ به ۱۱/۱۷ دلار در بشکه در نوامبر ۱۹۹۸ سقوط کرد. این کاهش شدید در سایر نفت خام‌های شاخص نیز مشاهده گردید (جدول شماره ۱). مقایسه متوسط بهای تک محموله نفت خام‌های شاخص در یازده ماه اول سال‌های ۱۹۹۷ و ۱۹۹۸ نیز حاکی از سقوط شدید قیمت‌ها می‌باشد، به صورتی که متوسط بهای سید اوپیک در حدود ۳۳/۹۲ درصد، نفت خام برنت در حدود ۳۲/۹۲ درصد، نفت خام دبی در حدود ۳۱/۵۹ درصد و نفت خام وست تگزاس در حدود ۲۹/۷۴ درصد کاهش یافت (جدول شماره ۲).

علت عمده کاهش قیمت‌های نفت خام در سال ۱۹۹۸ میلادی عبارت بود از:

۱- بالا بودن سطح ذخیره سازی نفت خام و فراورده

ذخیره سازی نفت خام و فراورده در سال ۱۹۹۷ در جهان (به استثنای کشورهای شوروی سابق دارای اقتصاد متمرکز) در سطح ۵/۵۴۹ میلیارد بشکه قرار داشت، در حالی که در سه ماهه سوم سال ۱۹۹۸ به ۵/۹۱۱ میلیارد بشکه افزایش یافت که حاکی از ۳۶۲ میلیون بشکه افزایش سطح ذخیره سازی‌ها بود.

۲- وخامت اوضاع اقتصادی جهان

بحران اقتصادی آسیا که از اواسط سال ۱۹۹۷ آغاز شده بود به شدت گسترش یافت و دامنه بحران به کشورهای ژاپن، امریکا و امریکای جنوبی کشیده شد، بحران اقتصادی روسیه نیز با این بحران هم‌زمان گردید و باعث شدت و وخامت اوضاع اقتصادی جهان شد. به صورتی که رشد اقتصادی جهان از ۳/۹ درصد در سال ۱۹۹۷ به ۲/۲ درصد در سال ۱۹۹۸ کاهش یافت که در واقع به معنی کاهش رشد تقاضا برای نفت می‌باشد.

دلار در بشکه

جدول ۱- قیمت تک محموله نفت خام‌های شاخص در سال ۱۹۹۸

نفت خام	ژانویه	فوریه	مارس	آوریل	می	ژوئن	ژوئیه	اوت	سپتامبر	اکتبر	نوامبر	دسامبر	متوسط ۱۹۹۸
سید اوپیک	۱۴/۴۲	۱۳/۴۵	۱۲/۴۱	۱۲/۷۵	۱۳/۱۴	۱۱/۶۷	۱۲/۰۵	۱۱/۸۹	۱۲/۹۱	۱۲/۴۱	۱۱/۱۹	۹/۳۹	۱۲/۴۳
برنت	۱۵/۱۰	۱۴/۰۴	۱۳/۱۱	۱۳/۴۳	۱۴/۴۱	۱۲/۱۶	۱۲/۰۵	۱۱/۹۸	۱۳/۳۳	۱۲/۵۸	۱۱/۰۸	۹/۴۵	۱۲/۸۸
دبی	۱۳/۴۱	۱۲/۴۱	۱۱/۵۳	۱۲/۲۳	۱۲/۷۵	۱۱/۸۰	۱۲/۱۱	۱۲/۲۵	۱۳/۰۸	۱۲/۷۲	۱۱/۹۶	۹/۸۹	۱۲/۲۷
وست تگزاس	۱۶/۶۳	۱۶/۱۵	۱۵/۱۷	۱۵/۲۹	۱۴/۹۱	۱۳/۷۴	۱۴/۰۵	۱۳/۴۴	۱۴/۸۵	۱۴/۳۶	۱۳/۱۰	۱۱/۲۰	۱۴/۵۵

جدول ۲- مقایسه قیمت تک محموله نفت خام‌های شاخص در سال‌های

دلار در بشکه

۱۹۹۸-۱۹۹۷

نفت خام	متوسط ژانویه-نوامبر ۱۹۹۷	متوسط ژانویه-نوامبر ۱۹۹۸	درصد تغییرات
سید اوپیک	۱۸/۸۱	۱۲/۴۳	-۳۳/۹۲
برنت	۱۹/۲۰	۱۲/۸۸	-۳۲/۹۲
دبی	۱۸/۲۵	۱۲/۲۷	-۳۱/۵۹
وست تگزاس	۲۰/۷۱	۱۴/۵۵	-۲۹/۷۴

۳- عرضه مازاد نفت

تقاضای جهانی نفت در ۹ ماهه اول سال ۱۹۹۸ معادل ۷۳/۱۷ میلیون بشکه در روز برآورد گردید. در حالی که عرضه جهانی نفت در حدود ۷۵/۲۳ میلیون بشکه در روز بوده است. بنابراین عرضه مازاد موجب اشباع بازار و افزایش سطح ذخیره سازی ها گردیده است.

۴- عرضه عراق

با توجه به این که صادرات نفت خام عراق براساس ارزش صادرات نفت این کشور از سوی سازمان ملل تعیین می گردد با کاهش قیمت های نفت خام، حجم صادرات نفت خام عراق افزایش می یابد. از سوی دیگر عراق در دور اخیر صادرات نفت خود مجوز صادرات تا سطح ۵/۲ میلیارد دلار را از سوی سازمان ملل به دست آورد. این موضوع باعث گردید که عرضه نفت خام این کشور از ۱/۱۹۳ میلیون بشکه در روز در سال ۱۹۹۷ به ۲/۴۰۴ میلیون بشکه در روز در سه ماهه سوم سال ۱۹۹۸ افزایش پیدا کند. لازم به ذکر است که سازمان ملل اخیراً علاوه بر تصویب دور جدید صادرات نفت عراق، مجوز واردات ۳۰۰ میلیون دلار لوازم یدکی مورد نیاز صنایع نفت این کشور را نیز تصویب کرده است که صادرات عراق با کمک این تجهیزات قطعاً افزایش خواهد یافت.

۵- آب و هوای معتدل

وجود آب و هوای معتدل در سال ۱۹۹۸ باعث گردید که رشد تقاضا کمتر از سطح پیش بینی شده باشد.

پیش بینی قیمت نفت خام در سال ۱۹۹۹ میلادی

بازار جهانی نفت در سال ۱۹۹۹ در شرایطی قرار گرفته که امکان پیش بینی قیمت ها بسیار دشوار گشته است سقوط شدید قیمت های نفت و کاهش تقاضای جهانی به همراه افزایش روزافزون ذخیره سازی ها آینده بازار نفت را در هاله ای از ابهام فرو برده است. به ویژه آن که پس از دو مرحله کاهش تولید اوپک قیمت های نفت بهبود نیافته از این رو ضرورت کاهش دیگری در تولید کشورهای صادرکننده نفت، به ویژه اوپک احساس گردید، اما اجلاس زمستانی وزرای نفت اوپک موفق به تصمیم گیری در مورد دور سوم کاهش تولید نشد. در نتیجه با از بین رفتن امیدواری های قبل از اجلاس اوپک شرایط بازار نفت وخیم تر گشته و قیمت های نفت با کاهش بیشتری توأم گردیده است. به گونه ای که در این مرحله قیمت های نفت یک رقمی شده و احتمال کاهش بیشتر قیمت ها نیز دور از ذهن نیست. به طور کلی هم اکنون سه نظریه در مورد قیمت های نفت وجود دارد.

نظریه اول: این نظریه که خوشبینانه است احتمال بهبود قیمت های کنونی نفت را نوید می دهد. بر این پایه بر اثر تصمیمات اوپک و بهبود تقاضای جهانی نفت قیمت های کنونی ممکن است تا ۱۵ دلار در بشکه افزایش یابد.

نظریه دوم: براساس این نظریه شرایط بازار نفت در سال آینده کماکان همانند شرایط کنونی خواهد بود و قیمت های نفت با تغییرات چشمگیری مواجه نخواهد گردید. زیرا وضعیت اقتصاد جهان و تقاضای نفت و سطح بالای ذخیره سازی ها امکان هرگونه بهبودی قابل توجه را منتفی ساخته اند و از طرف دیگر صادرکنندگان نفت، به ویژه اعضای اوپک با کاهش بیشتر قیمت ها مقابله خواهند کرد. از این رو قیمت نفت

در سال آینده نیز احتمالاً در حدود ۹-۱۰ دلار در بشکه قرار خواهد داشت.

نظریه سوم: بسیاری از صاحب‌نظران کاهش بیشتر قیمت‌های نفت را محتمل می‌دانند مگر آن که صادرکنندگان اوپک در یک اقدام فوری مانع از تکرار فاجعه‌ای دیگر همچون فاجعه سال ۱۹۸۶ میلادی شوند. براساس این نظریه شرایط برای سقوط بیشتر قیمت‌های نفت مهیاست زیرا کاهش قیمت نفت خام برنت به حدود ۹ دلار در بشکه در روزهای اخیر که بخش وسیعی از جهان تحت پوشش سرمایه‌شدیدی قرار گرفته حکایت از عمق فاجعه در بازار نفت دارد. بدیهی است با نخاتمه فصل سرما و کاهش تقاضای فصلی احتمال کاهش قیمت‌های کنونی افزایش خواهد یافت. در این حالت کاهش قیمت‌های نفت تا ۵ دلار در بشکه پیش‌بینی شده است.

جهت ارزیابی بهتر سه نظریه یاد شده عوامل بنیادین بازار نفت به‌طور مختصر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف- وضعیت اقتصاد جهان

بررسی‌های کارشناسی بیانگر آن است که شرایط اقتصادی جهان در سال آینده بهتر از سال جاری نخواهد بود زیرا تداوم رکود در کشورهای آسیای جنوب شرقی و گسترش آن به سایر نقاط جهان، مانع از افزایش رشد اقتصادی جهان به میزانی بیشتر از سال جاری خواهد بود. به ویژه آن که اکثریت مؤسسات پیش‌بینی کننده، رشد اقتصادی کشورهای OECD را در سال آینده معادل سال جاری یا کمتر پیش‌بینی نموده‌اند در میان کشورهای OECD وضعیت ۷ کشور صنعتی بدتر از دیگران است به گونه‌ای که رشد اقتصادی آنان در سال آینده به مراتب کمتر از سال جاری پیش‌بینی شده است. همچنین رشد اقتصادی کشورهای صادرکننده نفت و جمهوری‌های سابق شوروی در سال آینده نیز پایین‌تر از سال جاری پیش‌بینی می‌شود.

به‌طور کلی بررسی‌های کارشناسی نشان دهنده آن است که رشد اقتصادی جهان در سال آینده بیشتر از رقم سال جاری یعنی ۲/۲ درصد نخواهد بود در نتیجه این عامل قادر نیست رکود فعلی را از بازار نفت برطرف کرده و تحرک جدیدی در آن ایجاد نماید.

ب- تقاضای جهانی نفت

آژانس بین‌المللی انرژی تقاضای جهانی نفت را در سال آینده به میزان ۷۶ میلیون بشکه در روز پیش‌بینی نموده که نسبت به تقاضای کنونی بیانگر ۱/۵ میلیون بشکه در روز رشد است. قابل توجه این که این آژانس در سال گذشته نیز رشد قابل توجهی برای تقاضای جهانی پیش‌بینی کرده بود که در سال جاری با تعدیل‌های پیاپی این آژانس ناچار گشت حدود یک میلیون بشکه در روز آن را کاهش دهد. از این رو به نظر می‌رسد پیش‌بینی سال آینده این آژانس نیز اغراق‌آمیز است. از این رو برخی از مؤسسات رشد تقاضای جهان در سال آینده را حدود یک میلیون بشکه در روز یا کمتر پیش‌بینی نموده‌اند.

ج- عرضه جهانی نفت

براساس پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی عرضه نفت کشورهای غیر اوپک در سال آینده به ۴۵/۸ میلیون بشکه در روز خواهد رسید که این مقدار به اضافه تولید مایعات گازی جهان به میزان ۳/۱ میلیون بشکه در روز امکان عرضه و فروش نفت اوپک ۲۷/۱ میلیون بشکه در روز، را برای اوپک فراهم خواهد ساخت. در

حالی که تولید کنونی اوپک نیز همین مقدار است. نکته قابل توجه این که تولید مازاد بر نیاز اوپک در سال جاری صرف افزایش سطح ذخیره‌سازی شده است. نکته دیگر آن که با فرض افزایش تقاضای جهانی به میزان یک میلیون بشکه در روز در سال آینده، تقاضا برای نفت اوپک در سال آینده به ۲۶/۷ میلیون بشکه در روز تقلیل خواهد یافت که این رقم حتی از تولید کنونی اوپک نیز کمتر است. در نتیجه چنانچه اوپک قصد توقف ذخیره‌سازی‌ها را داشته باشد حداقل نیم میلیون بشکه در روز از سطح عرضه جهانی باید کاسته شود. از طرف دیگر چنانچه اوپک در صدد افزایش قیمت‌ها باشد باید سیاستی اتخاذ شود تا علاوه بر جلوگیری از انباشت ذخیره‌سازی‌ها از سطح آنها نیز کاسته شود. کارشناسان بین‌المللی بازار نفت افزایش سطح ذخیره‌سازی‌های مصرف‌کنندگان را از زمستان گذشته تا کنون مابین ۳۰۰-۴۰۰ میلیون بشکه تخمین زده‌اند که برای خنثی کردن آنها لازم است حداقل یک میلیون بشکه در روز از عرضه اوپک در سال آینده کاسته شود که با در نظر گرفتن نیم میلیون بشکه در روز فوق‌الذکر لزوم کاهش عرضه جهانی نفت به منظور بهبود نسبی قیمت‌ها در سال آینده به میزان ۱/۵ میلیون بشکه در روز است.

بدیهی است چنانچه اوپک به تولید کنونی خود ادامه دهد و صادرات عراق نیز رفته رفته افزایش یابد. کاهش روزافزون قیمت‌های نفت اجتناب‌ناپذیر خواهد بود اما در صورت کاهش تولید اوپک به میزان ۱/۵ میلیون بشکه در روز احتمال توقف روند نزولی قیمت‌ها بسیار زیاد بوده و این اقدام ممکن است ترقی نسبی قیمت‌ها را هم در بر داشته باشد.

اظهار نظرهای گوناگون در مورد آینده قیمت‌های نفت

وزارت انرژی آمریکا اخیراً اعلام کرده که چنانچه سال بعد عرضه و تقاضای نفت در سطح ۷۵/۵ میلیون بشکه در روز متوازن شود قیمت‌های نفت به ۱۱/۷۳ دلار در بشکه خواهد رسید.

همچنین مؤسسه C.G.E.S وابسته به زکی یمانی وزیر نفت اسبق عربستان نیز قیمت نفت (برنت دریای شمال) را در آینده در ۱۱-۱۲ دلار در بشکه پیش‌بینی کرده است. این مؤسسه معتقد است چنانچه زمستان سختی در راه باشد یا درگیری نظامی (در منطقه خلیج فارس) رخ دهد، آنگاه قیمت نفت برنت به ۱۴/۴ دلار در بشکه بالغ خواهد گردید. آقای چاوز رئیس جمهور جدید ونزوئلا پس از انتخاب شدن طی مصاحبه‌ای اظهار داشت که قیمت نفت در بودجه سال آینده این کشور ۱۰ دلار در بشکه فرض خواهد شد. وی تأکید کرد با قیمت ۸ دلار هم توافقات اوپک را رعایت خواهد کرد.

نخست وزیر الجزایر اخیراً در پارلمان این کشور اعلام کرد که نفت خام‌های ما فوق‌العاده سبک هستند و چنانچه قیمت‌های نفت ما به بشکه‌ای ۱۲ دلار در بشکه هم بالغ شوند مشکلی نخواهیم داشت.

لازم به توضیح است که ارزش نفت خام‌های صادراتی الجزایر از برنت دریای شمال نیز بالاتر است و عمده درآمد این کشور از طریق صادرات گاز است. در حالی که ارزش صادراتی نفت خام‌های کشورمان از برنت پایین‌تر است (حدود ۲ دلار در بشکه).

هنری عظام اقتصاددان ارشد گروه سرمایه‌گذاری بانک خاورمیانه معتقد است قیمت نفت بیشتر از این سقوط نخواهد کرد. زیرا دولت‌های منطقه بیش از این تحمل نخواهند کرد و مجبور به مذاکره و توافق در زمینه کاهش تولید خواهند شد. وی پیش‌بینی کرد قیمت نفت برنت در سال آینده در محدوده ۱۰-۱۵ دلار

در بشکه قرار خواهد داشت.

آقای ال‌رمحی وزیر نفت عمان چند روز قبل اعلام کرد که درآمد نفت سال جاری عمان ۵۰ درصد کاهش یافته. از این رو بودجه سال آینده را براساس قیمت ۱۰ دلار در بشکه تنظیم نموده‌ایم اما ممکن است آن را کاهش بدهیم.

قابل توجه این که ارزش نفت خام‌های صادراتی عمان اندکی بالاتر از نفت خام‌های کشورمان است. مقامات مکزیکی اعلام کردند که قیمت نفت در بودجه سال آینده این کشور ۹ دلار در بشکه خواهد بود. پیش از این دولت مکزیکی قیمت بالاتری را در بودجه منظور کرده بود. اما به منظور اجتناب از تعدیل‌های بعدی سطح پیش‌بینی قیمت نفت در بودجه ۲ دلار در بشکه کاهش یافته است.

وزیر نفت کویت پس از خاتمه کنفرانس اخیر وزرای اوپک اعلام کرد که هیچ‌گونه علائم مثبتی دال بر بهبودی قیمت‌ها در بازار نفت وجود ندارد و با شرایط کنونی کاهش قیمت‌ها امری طبیعی خواهد بود.

عدم تأثیر عملیات نظامی اخیر بر قیمت‌های نفت

پنج شنبه گذشته به دنبال آغاز دور جدید حملات امریکا و انگلیس بر علیه عراق قیمت‌های نفت حدود ۱ دلار در بشکه ترقی کرد اما این افزایش بیش از یک روز دوام نیاورده و مجدداً قیمت‌های نفت کاهش یافت. قابل توجه این که میزان کاهش بیش از مقدار افزایش یاد شده بود. از این رو می‌توان نتیجه‌گیری کرد که این عملیات نظامی نه تنها تأثیر مثبتی بر بازار نفت نداشته بلکه تاکنون تأثیر آن منفی نیز بوده است (زیرا مقدار افزایش قیمت در ساعات اولیه حدود ۱ دلار و میزان کاهش پس از گذشت یک روز ۱/۵ دلار بوده است). صاحب‌نظران دلایل عمده زیر را برای کاهش مجدد قیمت‌های نفت ارائه می‌دهند:

۱- بمباران‌های روزهای اخیر هیچ‌گونه تأثیری بر تأسیسات نفتی عراق نداشته و صادرات نفت می‌تواند کماکان ادامه داشته باشد.

۲- سه کشور عربستان، ونزوئلا و مکزیکی در اجلاس مادرید هیچ‌گونه تصمیمی برای دور سوم کاهش تولید اتخاذ نکردند در حالی که در بازار نفت این انتظار ایجاد شده بود که این بار اجلاس سه جانبه برای جلوگیری از روند نزولی قیمت‌ها چاره‌ای خواهد اندیشید اما این اجلاس با تأکید بر رعایت تعهدات قبلی کاهش تولید، به کار خود پایان داد.

۳- از هفته گذشته دور جدید فروش نفت عراق تحت نظارت سازمان ملل آغاز شده است. مقامات سازمان ملل اعلام نموده‌اند که در مرحله جدید عراق ۴۵ قرارداد فروش نفت را به سازمان ملل ارائه کرده که تاکنون ۳۷ قرارداد آن به ارزش تقریبی ۱/۲ میلیارد دلار برای صدور ۱۴۸/۷ میلیون بشکه نفت خام به تصویب سازمان ملل رسیده است. عراق در اواخر دور قبل صادرات نفت در مقابل غذا صادرات نفت خود را به ۱/۹ میلیون بشکه در روز رسانده بود. با توجه به این که بخشی از عواید فروش نفت عراق نصیب سازمان ملل می‌شود قطع صادرات نفت این کشور بعید به نظر می‌رسد.

۴- ذخیره‌سازی‌های مصرف‌کنندگان به حدی مملو از نفت است که قطع موقت صادرات نفت عراق هیچ‌گونه نگرانی برای آنان ایجاد نخواهد کرد. آمار ذخیره‌سازی‌ها نشان دهنده آن است که سطح ذخیره سازی‌ها حدود ۳۰۰-۴۰۰ میلیون بشکه بیشتر از سطح سال گذشته است.

به طور کلی چنانچه نتیجه این عملیات تحمیل شرایط امریکا و انگلیس بر دولت کنونی عراق یا تغییر رژیم فعلی باشد تأثیر آن بر بازار نفت مثبت نخواهد بود زیرا:

در حالت اول: با قبول شرایط جدید توسط عراق حملات نظامی قطع شده و دولت عراق همکاری بیشتری با مأموران سازمان ملل خواهد کرد و صادرات روزافزون نفت عراق کماکان ادامه خواهد یافت.

در حالت دوم: ادامه حملات منجر به تغییر رژیم کنونی عراق شده و دولتی دست نشانده امریکا در این کشور روی کار خواهد آمد که در این حالت علاوه بر لغو تحریم‌ها این دولت از حمایت‌های بین‌المللی نیز در بازسازی صنعت نفت عراق برخوردار گردیده و تولید این کشور به سرعت افزایش خواهد یافت. صاحب‌نظران معتقدند وضعیت منابع نفتی عراق به حدی مستعد است که در مدت زمان به نسبت کوتاهی تولید این کشور ابتدا به ۳-۴ میلیون بشکه در روز و سپس طی دوره بعدی با توسعه منابع کشف شده نظیر مجنون تولید عراق تا ۵ میلیون بشکه در روز نیز قابل افزایش است. از این رو تا زمانی که تحریم‌های بین‌المللی بر عراق ادامه داشته باشد یک ظرفیت بالقوه ۲-۳ میلیون بشکه در روز در این کشور بلااستفاده خواهد بود. اما به محض ایجاد شرایط مساعد این ظرفیت به سرعت به کار گرفته خواهد شد. به ویژه آن که وخامت اقتصادی - اجتماعی و نیازهای وسیع این کشور فرصت هیچ‌گونه تأمل را برای زمامداران این کشور باقی نخواهد گذارد.

دیگر عوامل مؤثر بر بازار قیمت نفت خام

۱- مروزی بر روند قیمت‌های نفت طی سال جاری میلادی مبین نوسانی است که عمدتاً بازتاب سیاست‌های همگرایی و واگرایی اعضای اوپک در مقاطع مختلف می‌باشد. روندهای نزولی قیمت در سه ماهه نخست و دو ماهه پایانی سال ۱۹۹۸ و ثبات نسبی قیمت‌ها طی ۷ ماه میانی سال نشانگر عدم توفیق‌ها و موفقیت‌های مقطعی سیاست‌های اوپک می‌باشد.

مهم‌ترین ویژگی در از هم گسیختگی اوپک طی ماه‌های اخیر بروز نموده و افت شدید قیمت‌ها را به دنبال داشته است (رجوع به نمودار و جدول شماره ۱) حال نظر به وابستگی شدید غالب اعضای اوپک به درآمدهای نفتی، انعکاس ضرر و زیان‌های مالی غیرقابل بازگشت با علل مشخصه، واگرایی اعضا و به حداقل رسیدن قیمت نفت در پایین نرخ طی ۱۵ سال اخیر، می‌توان این انتظار را داشت که طی ماه‌های نخست سال میلادی سیستم مدیریتی اوپک از وحدت و هماهنگی بیشتری برخوردار گردد و این امر در فضای مناسب‌تر بازار نفت نقش مؤثری در ایجاد و ثبات آرامش و بهبود قیمت‌ها خواهد داشت. هر چند در حال حاضر زمینه‌های این واگرایی به شدت رو به نقصان است. عربستان سعودی مدعی است در صورتی در اجلاس ماه مارس ۱۹۹۹ موضوع کاهش مجدد مطرح خواهد شد که کشورها به سهمیه خود پایبند باشند و جمهوری اسلامی ایران معتقد است در صورتی به بحث در مورد کاهش مجدد خود خواهد پرداخت که مبنای کاهش تولید از ۳/۶۲۳ میلیون بشکه در روز به ۳/۹۲۵ میلیون بشکه در روز افزایش یابد.

۲- تجارب جهانی تغییرات قیمت نفت در دهه‌های دوره پیشین به خوبی نقش مؤثر چرخه پولی (Recycling) درآمدهای نفتی (پترو دلار) را در بهبود و ارتقای رشد اقتصادی کشورهای صنعتی جهان نشان می‌دهد. در این رابطه کاهش درآمدهای نفتی اعضای اوپک که به پایین‌ترین مقدار طی دو دهه اخیر

رسیده است بازتاب مطلوبی برای کشورهای صنعتی طرف تجاری صادرکنندگان نفت نخواهد داشت. گسترش نظامی‌گری و توسعه صنایع تسلیحاتی که بخش قابل توجهی از درآمدهای نفتی کشورهای منطقه خاورمیانه را جذب می‌نماید به ویژه در شرایط بحران‌زا و تنش آمیزی که امریکا و انگلیس در مقطع اخیر در حمله به عراق نمود پیدا کرده است از مهم‌ترین عوامل استراتژیک در افزایش قیمت نفت و افزایش ضرورت قدرت خرید نظامی و تسلیحاتی این گونه کشورهاست.

نتیجه‌گیری

تا قبل از برگزاری اجلاس ۱۰۶ اوپک تحلیل‌گران نفتی هرگونه امید افزایش قیمت را به تصمیم‌گیری اوپک و سرمای زمستان موکول می‌دانستند اما به دنبال ناتوانی اوپک در کاهش مجدد تولید و عدم تأثیرگذاری فصل زمستان بر قیمت‌ها بسیاری از تحلیل‌گران نفتی احتمال یک رقمی شدن قیمت‌های نفت را مطرح ساختند و عملاً نیز با کاهش شدید قیمت‌ها، بهای انواع نفت خام‌های شاخص اوپک، برنت و دوبی به زیر ۱۰ دلار در بشکه تنزل یافت. قیمت‌های نفت خام در سال ۱۹۹۸ همواره سیر نزولی داشت و در هفته اول ماه دسامبر ۱۹۹۸ به کمترین سطح خود رسید. آنچه در مورد پیش‌بینی وضعیت بازار نفت در سال ۱۹۹۹ قابل ذکر می‌باشد این است که در سال آینده عامل مثبت و مؤثری که موجب افزایش قیمت‌های نفت شود وجود ندارد، وضعیت اقتصادی جهان از یک سو و وضعیت عرضه و تقاضا از سوی دیگر به همراه بی‌نظمی موجود در اوپک چهره مبهمی برای قیمت‌های نفت در سال ۱۹۹۹ ترسیم می‌کند و این در حالی است که ابتدای سال ۱۹۹۹ برخلاف سال ۱۹۹۸ از سطوح پایین قیمت آغاز شده است. متوسط وزنی قیمت نفت خام سبک و سنگین ایران در سال ۱۹۹۸ براساس گزارش منابع بین‌المللی در حدود ۱۰/۷۸ دلار در بشکه بوده است و اکنون در ۱۰ دسامبر ۱۹۹۸ در سطح ۸/۴۹ دلار قرار دارد. بنابراین در چارچوب نظریه دوم تحلیل عوامل بنیادین بازار و عوامل مؤثر دیگری که بر شمرده شد. پیش‌بینی می‌شود که متوسط قیمت نفت خام سبک و سنگین کشورمان در صورت عدم وقوع حادثه غیر مترقبه در سال ۱۹۹۹ در محدوده ۹-۱۰ دلار در بشکه قرار داشته باشد.

جدیدترین قیمت‌های نفت خام

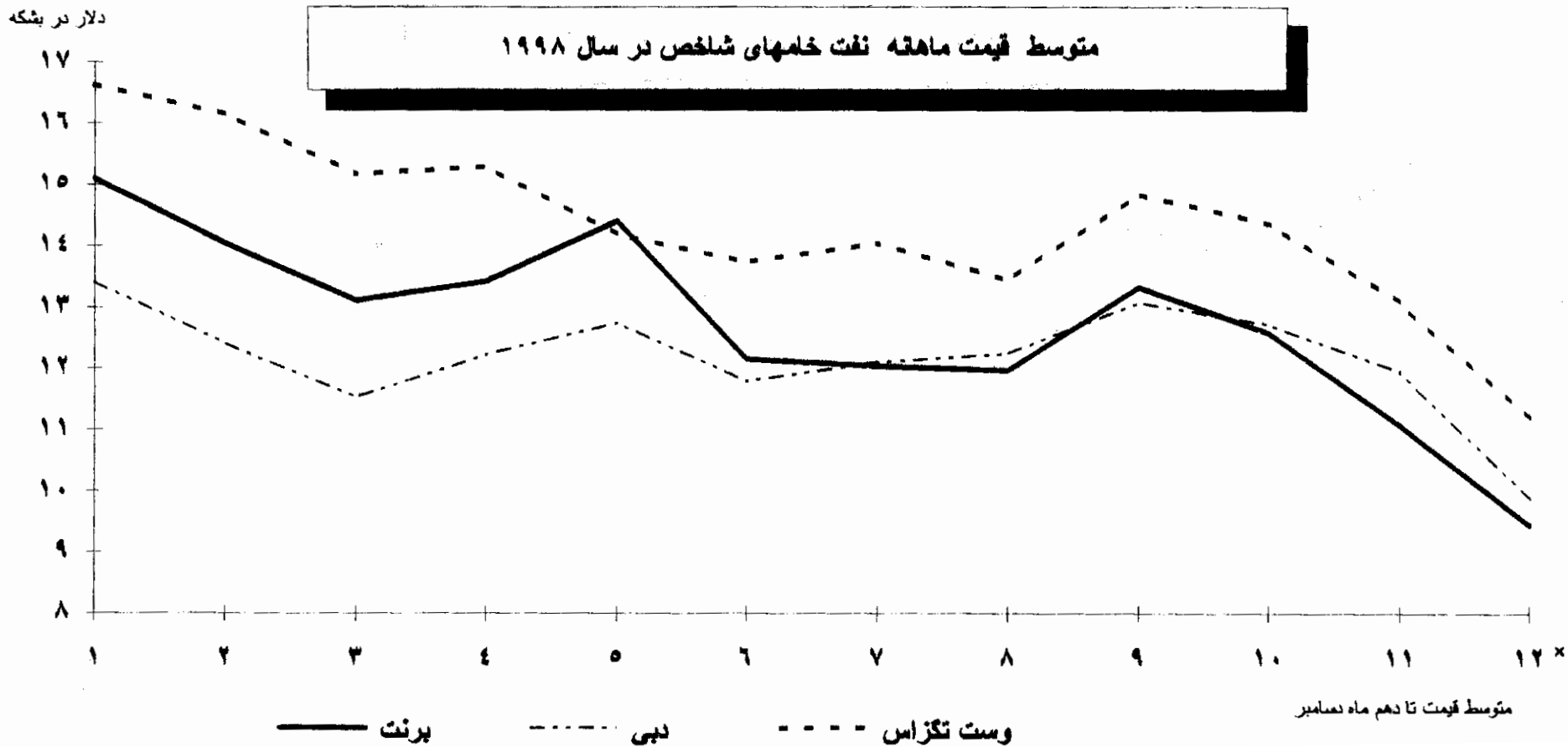
دوبی	سنگین ایران	سبک ایران	برنت دریای شمال	دولار در بشکه
۹/۹۸	۸/۰۱	۸/۴۸	۹/۶۰	۱۳۷۷/۹/۱۶
۹/۹۲	۷/۸۰	۸/۳۲	۹/۴۴	۱۳۷۷/۹/۱۷
۹/۹۹	۷/۸۵	۸/۳۵	۹/۴۸	۱۳۷۷/۹/۱۸
۹/۷۴	۷/۶۵	۸/۰۳	۹/۱۳	۱۳۷۷/۹/۱۹
۹/۹۸	۷/۸۳	۸/۲۵	۹/۳۲	۱۳۷۷/۹/۲۰
—	—	—	—	۱۳۷۷/۹/۲۱
—	—	—	—	۱۳۷۷/۹/۲۲
۱۰/۳۶	۸/۲۸	۸/۷۰	۹/۷۹	۱۳۷۷/۹/۲۳
۱۰/۳۱	۸/۳۴	۸/۷۶	۹/۸۵	۱۳۷۷/۹/۲۴
۱۱/۲۸	۹/۳۲	۹/۷۴	۱۰/۸۳	۱۳۷۷/۹/۲۵
۹/۹۸	۸/۰۷۵	۸/۴۹	۹/۵۹	۱۳۷۷/۹/۲۶
۹/۹۵	۷/۹۶	۸/۳۸	۹/۴۸	۱۳۷۷/۹/۲۷

دلار در تن متریک

قیمت فراورده‌های نفتی در روز دوشنبه ۱۳۷۷/۹/۱۶

بازار خلیج فارس	سنگاپور	شمال غرب اروپا	مدیترانه	
—	—	۱۰۸	۱۱۵	بنزین سوپر
—	—	۹۲	—	بنزین معمولی بدون سرب
۱۰۸/۵۳	۱۱۲/۹۵	—	۹۳/۵۰	نفتا
۱۰۲/۸۰	۱۱۴	۹۸/۲۵	۹۰/۲۵	سوخت جت (نفت سفید)
—	—	۵۵/۵۰	۵۶/۵۰	نفت کوره یک درصد
۵۵/۷۵	۶۱/۷۵	—	—	نفت کوره ۳/۵ درصد (CST-۱۸۰)

متوسط قیمت ماهانه نفت خامهای شاخص در سال ۱۹۹۸

دلار در بشکه

متوسط قیمت ماهانه سید اوپک در سال ۱۹۹۸

